

Jina..... Nambari ya shule.....

Darasa la matakiniwa.....

102/2

KISWAHILI

Karatasiya 2

LUGHA

Saa: 2 ½

SHULE YA UPILI YA WASICHANA YA ALLIANCE
MTIHANI UNAOTANGULIA MWIGO 2017

Alhamisi 16 Machi, 2017

Saa 10:30 – 1:00 Adhuhuri

Maagizo

1. Andika jina lako na nambari katika nafasi ulizoachiwa hapo juu
2. Jibu maswali yote
3. Majibu yako yaandikwe kwenye nafasi katika kijitabu hiki.
4. Kazi yako iwe safi na utumie hati nadhifu
5. Usiandike pambazoni wala lolote lisilo jibu katika kijitabu hiki.
6. Hakikisha kuwa karatasi hii ina kurasa 13 zilizopigwa chapa.

Kwa matumizi ya mtaahini pekee

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
	80	

1. UHARAMU

Soma Makala ya kutayo kisha ulibu mawali

Ni dhahiri shahiri kwamba uharamia umechipuka kama desturi na mfumo wa maisha katika siku za hivi karibuni. Janga hili limeshamiri hususan pembeni mwa bara la Afrika na kanda ya Afrika Mashariki. Taarifa za uharamia zimetawala vyombo vya habari, kiasi cha kwamba haipiti siku bila kuripotiwa visa vipya vya matendo haya mabovu ambayo yanaweza tu kumithilishwa na uhayawani. Matukio haya yamewalimbikizia mabaharia na nchi husika, simanzi na masaiibu yasiyoweza kutiwa kwenye mizani.

Yumkini tatizo hili halitokei pasi na kumotishwa na kitita kikubwa cha fidia kinachodaiwa na maharamia hawa. Aghalabu, suala hili lahusishwa pakubwa na azma na ari ya kuendeleza ujambazi wa kimataifa sawia na ulipuaji wa bomu mijini Nairobi na Dar es Salaam mnamo Agosti 7, 1998, na tukio la Septemba 11, mwaka wa 2001 kule Marekani maafa na uharibifu wa mali si hoja, la mno kwa maharamia ni kutosheleza matakwa yao. Kwa upande mwingine, ukosefu wa tawala-wajibika katika maeneo kunakotokea unyama huu ni thibitisho tosha la mazingara yanayowezesha na kuruhusu kuchipuka kwa janga hili. Mchipuko wa baa la uharamia umelenga jamii ya kimataifa ambayo ni mhudumu mkuu wa harakati za kusitisha majanga makubwa kama vile njaa, umaskini na magonjwa yaliyoshesheni pakubwa barani. Bila shaka, hili ni suala linalosawazishwa na 'kinyume mbele'. Maharamia wanatishia utangamanu wa kimataifa wanapotibua usafiri wa abiria na shehena zinazoelekezwa sehemu tofauti ulimwenguni.

Matumizi ya kidiplomasia na mashauriano hayaelekei kuzalisha matunda katika juhudi za kudhibiti uharamia. Zaidi ya hayo, matumizi ya nguvu yahusishayo mashambulizi pamoja na maharamia kufunguliwa mashtaka nchini Kenya na Ufaransa kunaielekea kuzipiga jeki juhudi za uharamia ulimwenguni. Aidha, utawala wa nchi kunako chipuka uharamia haujajizatiti kuharamisha doa hili linalotisha ustawi wa kimataifa.

Mathalan, ni jambo lisilopingika inapobainika kuwa uharamia umedumaza biashara ya kimataifa, hali inayochangia kupunguza na ucheleweshaji wa bidhaa muhimu zinazoendeleza ustawi wa uchumi. Dosari hii inaelekea kukwamiza mojawapo wa malengo ya maendeleo ya millennia yanayosisitiza uimarishaji na ushirikiano wa maendeleo na upanuzi wa masoko ulimwenguni. Harakati za kitalii katika kanda la mashariki ya bara la Afrika zimehujumiwa. Ni muhali kwa utalii kustawi kwenye maeneo yaliyo na tishio la usalama. Itakumbukwa bayana kwamba watalii hawasafiri tu kwa ndege bali hata kwa meli.

Jitihada za kuweka laini za mawasiliano chini ya bahari ili kurahisisha na kupunguza gharama za mtandao ulimwenguni ni ndoto ambayo haijatimia hadi hivi sasa, kufuatia juhudi za maharamia katika Bahari ya Hindi. Kwa mujibu wa hali hii, mawasiliano mepesi na nafuu yasitarajiwe hivi karibuni. Licha ya hayo, shughuli za uvuvi na biashara nyenginezo kwenye kanda ya Mwambao zimetiliwa shaka si haba.

Itabidi mikakati na suluhisho la kudumu liweze kupatikana ili vitendo vya uharamia viweze kusitishwa.

MASWALI:

(a) Kwa nini uharamia unetamaki ulimwengu?

(alama 3)

(b) Fafanua dhana ya 'kinyume-mbele' kwa mujibu wa taarifa hii.

(alama 2)

(c) Uharamia unaelekea kumtia hofu mwandishi. Fafanua

(alama 3)

(d) Thibitisha kuwa Kenya imeandika pakubwa kutokana na vitendo vya uharamia. (alama 4)

for free past papers visit: www.freekcsepapers.com

(1) Kufunga, eleza maana ya:

(i) L' haramia

(ii) .....

(ii) Mitandao

(iii) .....

(iii) Mwambao

2. UFUPISHO (ALAMA 15)

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali yanayofuatia.

Ama kweli maisha ya vijana wa kisasa yanatofautiana na kuitilafiana pakubwa na yale ya wazee wao. Sio katika mavazi, mienendo, mitazamo, mawazo na mielekeo tu bali pia katika kipengele chochote utakachofikiria. Yote haya ni vielelezo vya jinsi kizazi cha leo kinavyoishi katika ulimwengu ambao ni kivuli na cha ule wa vizazi vinavyotangulia. Baadhi ya watu wameieleza hali hii kuwa maisha sio jiwe. Kwao basi, si ajabu katu kuwaona vijana wakizungumza lugha yao ya kipekee au wakivaa nguo zinazobana ajabu na kudhihirisha bayana maungo yao badala ya kuyasitiri.

Hata hivyo, watu wengi wameonelea kwamba hali ya maisha ya vijana wa leo ni maisha yanayotokana na utundu na hata ukatili wao. Upande huu umetoa rai kwamba kizazi hiki kisingepotoka kama tu kingezingatia na kustahi utamaduni wa wahenga wao ambamo wazazi wao ndimo walimotulia. Wanazidi kufafanua kuwa nyendo hizi za miaka ya nyuma zilithamini sana sana kama uaminifu, heshima kwa wazee ama wakuu, bidii, ushirikiano, ukarimu, mnyenyekevu, hadhari katika kila jambo, utiifu pia kujitegemea. Yote hayo yamesababika ama tuseme yamepuuzwa katika "utamaduni wa kisasa."

Swali linalozuka sasa ni je, tunapaswa kuwahukumu vijana wa leo kwa kutumia vigezo au masharti gani? Tuwapige darubini kwa kutegemea hali ilivyo hivi leo duniani ama tuwapime kwa mujibu wa jinsi maisha ya baba na babu zao yalivyokuwa. Jibu la swali hili ni gumu na sharti lifafanuliwe kwa makini lisije likaegemea upande wowote.

Mathalan, ni jambo lisilopingika kuwa maishani utaratibu unaathirika na hivyo kubadilika daima. Angalia kwa mfano jinsi maendeleo ya elimu, sayansi na hata ufundi ulivyoyageuza maisha siku hizi. Yamkini vijana wa barani Afrika wakaona na hata kuzungumza kwa wenzao kutoka Uropa, Asia na Marekani bila hata kunyanyuka hapa kwao nyumbani. Athari ya filamu, video, vitabu, magazeti, majarida na kadhalika haikadiriki. Haya, kwa kiasi yamewafanya vijana hata kupevuka kabla ya wakati wao. Isitoshe, mambo haya yameweza kuwazuzua na kuwaaminisha ya kuwa yale wanayojifunza ni kweli. Matokeo

Lakini hatuwezi kuwasamehe vijana wanaokosa akili razini kwa kupoteshwa na kucharika na yote wanayopokea kutoka ugenini na hivyo kuanza kudhaifisha utamaduni wa Afrika. Hata hivyo, badala ya kuwakashifu wanapopotea njia ama kuwapongeza wanapotenda yale tunayoyategemea tu, ni wajibu mkubwa wa wazazi kuwaongoza na kuwasaidia vijana kuwa na uwezo mkubwa na kufanya uteuzi mwafaka katika maisha yao.

a) Bila kupoteza maana iliyokusudiwa na mwandishi wa kifungu, fanya muhtasari wa aya ya kwanza na ya pili. (Maneno 40) (alama 6, 1 ya utiririko)

for free past papers visit: www.freekcepastpapers.com

Jibu

b) Fupisha aya mbili za mwisho

(Marka 50)

(alama 9, 1 ya utiririko)

Matayarisho

for free past papers visit: www.freekcsepapers.com

Jibu

MATUMIZI YA LUGHA

a.i.Taja vigezo viwili vya kuainisha vokali

(Alama.2)

ii.Toa mfano mmoja wa ala tuli na ala sogezi

b. Fafanua dhana ya mofimu tegemezi na uitolee mfano

(Alama.2)

c. Orayesha viambishi na maana yake ya sarufi
iozalo

(Alama.2)

d. Tumia kitenzi stahili katika sentensi kama:

(Alama.2)

i. Kitenzi kishirikishi kikamilifu

ii. kitenzi kisaidizi

e. Tumia sentensi ukitumia wakati ujao hali timilifu

(Alama.2)

f. Andika sentensi ifuatayo kwa usani wa taarifa

(Alama.2)

"Uchumi wenu umedorora sana; itabidi tuungane mikono ili tuinwe," Zena alituhiriza.

g. Andika sentensi ifuatayo kwa wingi

(Alama.2)

Ua wako una ua zuri na jeupe.

h. Tunga sentensi ukitumia kivumishi kisisitizi cha wastani pamoja na nomino ya ngeli ya U-ZI
(Alama.2)

i. Eleza maana mbili zinazotokana na sentensi ifuatayo

(Alama.2)

Watoto wa Dora na Bakari wanacheza.

j. Kwa kutolea mfano, eleza dhana ya shamirisho kipozi

(Alama.2)

k. Uaini vitenzi katolima na mabano hizi

i. Uvunaji .....

ii. Mpambe .....

l. Andika msamiati mwafaka wa kurejelea mtoto wa nzige (Alama.1)

.....
.....

m. Andika kinyume cha sentensi (Alama.2)

Wavuvi walinuna kabla ya kuzama.

.....

n. Nyambua vitenzi vifuatavyo katika hali iliyo mabano (Alama.1)

i. Ja (tendea) .....

ii. vaa (tenda) .....

o. Onyesha miundo miwili tofauti ya kirai nomino (Alama.2)

.....
.....
.....

p. Eleza sifa mbili za kishazi tegemezi (Alama.2)

.....
.....
.....
.....

q. Fafanua matumizi manne ya kiambishi 'ki'

(Alama.2)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

r. Andika katika hali ya ukubwa wingi

(Alama.2)

Mtu huyu aliumwa kidole chake na mdudu .

.....

.....

.....

s. Ainisha vihusishi katika sentensi

(Alama.2)

Ingawa Lowela aliketi kando ya waziri, aliondoka mapema kuliko wengine .

.....

.....

.....

.....

.....

p. Tunga sentensi ukitumia kabadala cha idadi.

(Alama.1)

.....

.....

.....

A. Changanua sehemu iliyoonywa kwenye kwanza jodwali.

(Alama 4)

Kuku na bara ni ndege wanaoingwa nyumbani

ISIMU JAMII (Alama 10)

1) Lugha ni nini?

(alama 1)

2) Eleza maana ya istilahi zifuatazo.

(alama 2)

(a) Lafudhi

(b) Pijini

for free past papers visit: www.freekcsepapers.com

- 3) Eleza mifano mifano halisi. eleza mifano mifano halisi ya kushikwa kwa mifano mifano halisi (alama 4)

- 4) Eleza kwa kutolea mifano sifa zozote tatu za sajili ya mahakama (alama 3)

for free past papers visit: www.freekcsesepastpapers.com